

Naturskyddsföreningen
Järfälla

Dnr: 106-2131-2015

Länsstyrelsen Stockholm

miljoplanering.stockholm@lansstyrelsen.se

Förslag till handlingsplan för Grön Infrastruktur

Remiss från Länsstyrelsen i Stockholms län

Bakgrund

Länsstyrelsen har översänt rubricerat ärende till Naturskyddsföreningen i Stockholm att besvara senast 15 maj 2018. Trots att Naturskyddsföreningen i Järfälla (nedan föreningen) inte är primär remissmottagare översänds här föreningens synpunkter på förslag till handlingsplan Grön infrastruktur.

Bakgrunden är att alla länsstyrelser sedan 2015 haft ett regeringsuppdrag om att ta fram en regional handlingsplan för Grön infrastruktur. Grön infrastruktur är ett begrepp som ska fånga in alla aspekter av hur landskapets sammanhang påverkar möjligheterna att bevara biologisk mångfald och ekosystemtjänster, i vatten och på land. Handlingsplanen berör alltså allt från planfrågor till markanvändning och naturvård. Varje län ska ta fram en handlingsplan. Planen ska vara klar den 1 oktober 2018.

I Stockholms län finns mycket nära kopplingar till arbetet med regional grönstruktur i den regionala utvecklings-planeringen och framtagandet av Regional utvecklingsplan för Stockholm 2050 (RUF 2050), som pågått i många år. Handlingsplanen ska även beskriva behovet av insatser och åtgärder utanför RUF fokusområden.

Handlingsplanen består av tre huvuddelar:

- En övergripande inledning (A), som förklarar målsättning, bakgrund, koppling till olika åtaganden etc., men också en del om teori och resonemang kopplade till arbetet.
- En nulägesbeskrivning (B), som redovisar fysiska förutsättningar, markanvändning och markanvändningshistorik, befintliga värden för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, samt hot och påverkansfaktorer.
- En åtgärdsdel (C), där förslag till insatsområden och åtgärder för grön infrastruktur redovisas.

Insatsområden är tematiska eller geografiska områden där länsstyrelsen ser särskilt stora behov av åtgärder för att uppnå målen för arbetet med grön infrastruktur. Åtgärderna som beskrivs för varje insatsområde är mer konkreta förslag på vad som kan eller ska göras som

komplement till redan pågående åtgärder. Åtgärdsförslagen är huvudsakligen saker vi kan påverka på regional nivå, men i några fall beskrivs även viktiga åtgärder som behöver hanteras på nationell eller lokal nivå. För varje åtgärdsförslag beskrivs också lämpliga aktörer för åtgärderna.

I åtgärdsdelen beskrivs fem naturtypsindelade insatsområden, samt tre övergripande tematiska insatsområden. De naturtypsindelade insatsområdena Hav, Sötvatten, Våtmarker, Jordbrukslandskap samt Skog och trädklädda marker.

De tematiska insatsområdena är: Klimatanpassning, Friluftsliv och närnatur samt Samverkan, kunskapshöjning och vägledning. men särskilt på åtgärdsdelen (C). Eftersom det är den som innehåller förslag på nya åtaganden för Länsstyrelsen och andra aktörer är det den som kan leda till faktiska förändringar.

För del C ber vi er särskilt att fokusera på följande frågor: beskrivningarna av insatsområden och åtgärder, och fundera på följande frågor:

Är det rätt problemställning som identifierats i beskrivningen av insatsområdet?

Saknas något viktigt insatsområde?

Är insatsområdena/åtgärderna beskrivna på ett tydligt sätt?

Är åtgärdsförslagen relevanta? Saknas något, eller bör något strykas/ändras?

Är åtgärdsförslagen rimliga/realistiska, d.v.s. är det troligt att föreslagna aktörer kan/vill genomföra dem de närmaste åren? Inom nuvarande resurser, eller krävs extra resurser?

När det gäller nulägesbeskrivningen (B), vill vi gärna få in kommentarer om hur planeringsunderlag och bakgrundskunskaper för grön infrastruktur bäst ska tillgängliggöras så att de kan användas i planering av kommuner och andra aktörer.

Sammanfattning

Föreningen anser att det sammanhängande skogsområde, Sollentuna Häradsallmänning, inom kommungränsen norr om Rotebroleden Väg 267 som helhet torde kvalificeras i värde trakt nr. 7 under avsnittet 13.4 Särskilt betydelsefulla områden. Detta på grund av att området innefattar flera nyckelbiotoper om ca 21 ha med främst tall och sumpskogsmiljöer om drygt 30 ha vilket torde klassas in i värde trakten.

Föreningen menar att vid kraftig exploatering i mark som påverkar vattendrag måste planering anpassas till recipienternas status innan man lägger fram detaljplaner. Detta har inte gjorts i Järfälla. I Järfälla finns även planer på bebyggelse utmed Mälaren i den norra delen av kommunen (privat mark). Förening menar att detta är fel. Hur starkt är strandskyddet utmed Mälaren?

Rapporten tar upp att på allmän platsmark går det med fördel använda PARK eller NATUR som ett sätt att skydda naturvärden i en detaljplan. Föreningen anser att det inte är ett långsiktigt bevarande att skydda *naturvärden* i en detaljplan. Däremot går det att bevara vissa ekosystemtjänster som också kan utvecklas med en anpassad skötselplan.

Föreningens synpunkter

Först och främst välkomnar föreningen denna digra och väl genomarbetade rapport. Av naturliga skäl har föreningen koncentrerat sig på åtgärdsdelen, del C, vilket också är det och som Länsstyrelsen särskilt vill ha synpunkter på.

Föreningen vill också framhålla och applådera de uppgifter som framkommer i rapporten att det i undersökningar visar att skyddade områden (som en del av den gröna infrastrukturen) har stor betydelse för den regionala utvecklingen¹ Detta genom att skyddet verkar som en garanti för att naturområdena kommer att finnas kvar i framtiden med bibehållen kvalitet. Skyddet ses också som en kvalitetsstämpel för det utbud av naturupplevelser som erbjuds. Här vill vi också lyfta fram erfarenheter från det statliga betänkandet om Ekologisk kompensation (SOU 2017:34).² Där framkommer att betänkandet ser ”ekologisk kompensation som ett stöd för samhällsnyttiga investeringar, snarare än ett hinder”. Anledningen till att föreningen särskilt vill lyfta fram dessa exempel är att skyddade områden som hyser en rik biologisk mångfald och därmed ger upphov till en mångfald av ekosystemtjänster av vilka människan i allra högsta grad är beroende av, anses från vissa håll utgöra hinder för länets bostadsutveckling.

Grön Infrastruktur och regional samordning

Handlingsplanen och RUF5

Stockholms län har en stor fördel i arbetet med grön Infrastruktur genom det långsiktiga arbete som byggts upp inom arbetet med regional planering inom RUF5. Förhållningssätten till den utpekade grönstrukturen i RUF5 2050 utgör en viktig översiktlig grund för fortsatt arbete med grön infrastruktur. Handlingsplanen är ett av verktygen för att genomföra RUF52050 och ska ses som konkretiseringar inom mål och förhållningssätt till grönstrukturens olika komponenter som berörs i RUF52050. Den regionala handlingsplanen kompletterar den med fördjupade förhållningssätt till biologisk mångfald och ekosystemtjänster, med särskilt beaktande av hur de är beroende av ett sammanhängande landskap för sin funktion. Analyserna i handlingsplanen har också en annan utgångspunkt än RUF5 gröna kilar, och visar på avgörande samband som inte täcks in av dem.

En fungerande grön infrastruktur förutsätter hänsyn till landskapets sammanhang när nya anläggningar, verksamheter och åtgärder planeras. Tillämpningen av de allmänna hänsynsreglerna (2 kap miljöbalken) och hushållningsbestämmelserna (3–4 kap miljöbalken) är därför central för att grön infrastruktur ska beaktas i markanvändningsbeslut. Handlingsplanernas planeringsunderlag är därför utformade för att ge stöd vid tillämpningen av dessa bestämmelser. sid 21

Del B nulägesbeskrivning

Länsstyrelsen har efterfrågat kommentarer om hur planeringsunderlag och bakgrundskunskaper för grön infrastruktur bäst ska tillgängliggöras. Föreningen anser att det viktigaste är att kartmaterialet blir så tydligt som möjligt. Föreningen har förståelse för att det förslaget är på remiss och att slutprodukten efter samråd blir bättre men tyvärr är underlaget svårt att studera i detalj. Föreningen anser dock att samtliga kartor bör kunna öppnas digitalt för sig och kunna skrivas ut med god kvalitet i A3-format, alternativt fördelas över vissa områden likt kartmaterialet över det utvidgade strandskyddet i Stockholms län. Vidare anser föreningen att Länsstyrelsen ger en läsanvisning över hur kartmaterialet ska eller kan tydjas, om gränserna är exakta, hur stor felmarginal är det och om avgränsningen t.o.m. måste avgöras i fält vid skarpt läge. Det finns flera exempel på hur översiktliga kartor sätts in i digitala kartsystem och där man tror att man får en absolut gräns som inte går att rucka på. Exempelvis kan detta gälla fastighetsgränser med stor onoggrannhet och detaljplaner, gränser för naturreservat och nyckelbiotoper.

¹ Skyddad natur – en motor för regional och lokal utveckling, rapport 5504, 2005

² Ekologisk kompensation – Åtgärder för att motverka nettoförluster av biologisk mångfald och ekosystemtjänster, samtidigt som behovet av markexploatering tillgodoses. SOU 2017:34

8.3.3 Information och tillgänglighet

Föreningen anser att Länsstyrelsen kan nöja sig med att man kan komplettera traditionella informationskanaler, tryckta broschyrer och information på hemsida, med att lägga ut information om besöksvärda skyddade områden i app.

13.4 Särskilt betydelsefulla områden

I figur 82, sid 147 redovisas särskilt värdefulla områden för några olika skogstyper s.k. värdetrakter. Värdetrakter är områden på landskapsnivå med hög täthet av kvaliteter där kvaliteter till exempel är nyckelbiotoper eller särskilt utsatta arter. Kartan är, liksom de flesta kartor, mycket svår att tyda när man vill zooma in på detaljnivå. Dock tolkar föreningen att det sammanhängande skogsområde som innehas av, dels Järfälla kommun men till största delen av Sollentuna Häradsallmänning, inom kommungränsen norr om Rotebroleden Väg 267 inte är med i värdetrakt nr.7. Trots att det i området, som ägs av Häradsallmänningen, bedrivs konventionellt skogsbruk finns det ändå flera nyckelbiotoper om ca 21 ha och sumpskogsmiljöer om drygt 30 ha vilket torde klassas in i värdetrakten. Nyckelbiotoperna utgörs sandbarrskog (1,7 och 1,3 ha) med 100% respektive 70 % tall, barnaturskog (11,7 ha) med 60% tall och hållmarksskog (6 ha) med 80% tall, detta trots att rapporten tar fram att det i länet finns tallskogsförekomster som har så höga värden att de kan betraktas som ansvarsmiljöer i ett nationellt perspektiv. Föreningen anser att området som helhet torde kvalificeras i värdetrakt nr. 7. Som en jämförelse utgör detta område de 5 % viktigaste områden för spridning för en art knuten till äldre barr och barrblandskog, i figur 83. Materialet blir än mer svårtolkat när man menar att nätverksanalysen för äldre barrskog är gjort för en typart som inte har så högt ställda krav på skogens ålder vilket gör att underlaget till kartan inkluderar även måttligt gammal produktionsskog.

Föreningen driver frågan för att formellt skydda området Häradsallmänningen-Ängsjö som är benämnt U1 enligt Länsstyrelsens redovisning av regeringsuppdraget Aldrig långt till naturen.³ Fram till beslut om skydd bör området helt skötas med inriktningen på att bibehålla och utveckla värden för rekreation, naturvård och kulturmiljövård samt dess sociala värden i enlighet med avsnittet 14.4.4 och 14.4.7, sid 160-161.

13.6.3 Tätortsnära skogar är viktiga rekreationsområden

Föreningen anser att samtliga skogsområden inom Järfälla är tätortsnära. De är också bostadsnära. Från hållplatser för kollektivtrafik är det inte mer än kring 3 km (fågelvägen) till de skogsområden som ligger längst bort vid kommungränsen. För bilburna ligger ofta p-platserna närmare till och med cykel når man skogsområdena utmärkt. Med anledning av detta är det inte heller rimligt anser föreningen att ett sådant område tillämpar trakthyggesbruk. Dessutom görs detta i Järvakilen som är en viktig del av den gröna infrastrukturen.

Del C Åtgärdsdel

18.1.1

Bygg vidare på befintligt arbete och befintliga värden. Föreningen anser att Länsstyrelsen bör lyfta den uppföljning som gjorts (görs) efter regeringsuppdraget ”Aldrig långt till naturen”. Denna tillsammans med RUFs och föreliggande handlingsplan utgör ett bra underlag för Länsstyrelsen och berörda kommuner att utgå ifrån och skapa värdetrakter och en fungerande grön infrastruktur.

³ Länsstyrelsens i Stockholms län rapport 2003:60

18.2.1 och 18.3

Länsstyrelsen har i detaljplaneprocessen ansvar för att företräda och samordna statens intressen och ta fram planeringsunderlag. I samband med kommunens detaljplanearbete ska de särskilt bevaka riksintressen, miljökvalitetsnormer, strandskydd, regional samordning samt frågor som rör hälsa och säkerhet. Utöver detta har länsstyrelsen tillsyn över detaljplaner och kan i vissa fall överpröva kommunens beslut att anta, ändra eller upphäva detaljplaner.

Frågor som särskilt ska bevakas

Länsstyrelsen ska vid samrådet särskilt verka för att:

- riksintressen enligt 3 och 4 kapitlet miljöbalken tillgodoses,
- miljökvalitetsnormer enligt 5 kapitlet miljöbalken följs,
- strandskydd enligt 7 kapitlet miljöbalken inte upphävs i strid med gällande bestämmelser,
- sådana frågor om användningen av mark- och vattenområden som angår två eller flera kommuner samordnas på ett lämpligt sätt, och
- en bebyggelse eller ett byggnadsverk inte blir olämplig med hänsyn till människors hälsa eller säkerhet eller till risken för olyckor, översvämning eller erosion.

Föreningens förslag.

Länsstyrelsen bör tydliggöra att eventuella ingrepp i den gröna infrastrukturen i länet kräver en regional samordning. Föreningen menar också att det är en av de statliga ingripandegrunderna som Länsstyrelsen har att bevaka i kommunala beslut om detaljplaner. Föreningen menar också att det av Länsstyrelsen ska tydligt framgå hur kommunerna ska redovisa eller uppnå den regionala samordningen. Exempel på denna otydlighet är detaljplanen för Stäkets verksamhetsområde i Järfälla där planen slutligen vann laga kraft med, enligt föreningens mening, en mycket bristfällig samordning med grannkommunen.

Miljökvalitetsnormer och Bällstaån inklusive mellankommunalt samarbete: Ett annat exempel är Järfälla kommuns detaljplan för Barkarbystaden II, där man i första skedet helt ignorerade behovet av översvämningssområde för Bällstaån med tillflödet Veddestabäcken, trots att man i översiktsplanen från 2014 noterat behov av hänsyn till Bällstaåns behov av översvämningssytor. I planarbete inom kommuner behövs en helhetssyn på den blå/gröna infrastrukturen för att hamna rätt. Föreningen menar att detta är en utbildningsfråga där Länsstyrelsen har en uppgift att förmedla ett holistiskt tänkande i kommunerna.

19.1.1 Förhållningssätt enligt RUFSS 2050

Förhållningssätten kring de gröna kilarna enligt RUFSSen är bra förutsatt att alla följer förhållningssätten. Dessvärre bedömer föreningen att de inte utgör tillräcklig tyngd för att enskilda kommuner ska undvika en exploatering i en kil. Ett förhållningssätt för gröna kilar tar upp att en konsekvensbedömning ska ske för utvecklingsförslag som berör den regionala grönstrukturen och samråd sker med övriga kommuner som ansluter till den aktuella kilen.

20.3.1 När bör man lyfta grön infrastruktur i planprocessen

Här lyfts grön infrastruktur i planprocessen och att kommunen redan vid framtagande av en översiktsplan ska lyfta grönstrukturfrågorna baserat på analyser i form av t.ex. en grönplan och vattenplan. Detta är en välkommen skrivning.

20.3.4 Detaljplaner

Rapporten tar upp att på allmän platsmark går det med fördel använda PARK eller NATUR som ett sätt att skydda naturvärden i en detaljplan. Och att detta går att följa upp med skötselplaner för att garantera att den speciella ekosystemtjänsten bevaras eller utvecklas.

Föreningen har en blandad inställning till detta där grundinställningen är att *naturvärden* inte ska detaljplaneras. Föreningen upplever att skyddet varar så länge som planens genomförandetid varar och att det är det som utgör skyddet. Dock så är det oftast nödvändigt att planera för grönområden inom planområdet och i vissa fall har dessa grönområden naturvärden eller att ett eller flera naturvårdsträd hyser naturvärden. I sådana fall ska särskild planbestämmelse införas förutom PARK eller NATUR, exempelvis ”vegetation skall bevaras” eller att de aktuella träden mäts in och beläggs med marklov.

23 Sötvatten

23.4.2

Bällstaån, som nämnts tidigare, är en vattenförekomst som inte uppfyller någon av miljö kvalitetsnormerna enligt VISS. Ån tillsammans med tillflödet Veddestabäcken är kraftigt påverkad av uträtning och kulvertering. Ån rinner genom Järfälla, Stockholm och Sundbyberg. Samarbete har skett runt ån sedan 1990-talet och kunskapen om ån får anses vara hög. Föreningen menar att åtgärder inte minst i Järfälla borde ha gjorts långt innan översiktsplanen från 2014 fastställdes och detaljplaner lades fram. En vattenplan är nu på gång. Bällstaån inklusive Veddestabäcken kan, om de läggs om och fungerar enligt rekommendationer i denna handlingsplan, 23.4.2, kunna utgöra en utmärkt blå/grön puls genom Järfälla och tillhandahålla åtskilliga ekosystemtjänster. Hur kan handlingsplanen Grön infrastruktur påverka kommunernas arbete så att inte denna typ av omvänd ordning sker i fortsättningen?

Strandskydd och tillgänglighet

I Järfällas översiktsplan, sid 56, står det: ”Exploatering vid Uddnäs och Lund (som ligger vid Mälaren i norra Järfälla, föreningens anmärkning) så som framtidsbilden visar, riskerar att innebära ett intrång inom strandskyddat område och en påverkan på de värden som finns där.” Det finns inget som tyder på att planen har skrinlagts. Föreningen menar att detta är en oroande utveckling. Hur starkt är strandskyddet vid Mälaren? Finns det en risk att en kommuns självstyre kan komma att äventyra strandskyddet?

26 Skogsmark och trädklädda marker

26.4.3

Gröna skogsbruksplaner (inkl. FSC certifierad skog) och frivilliga avsättningar. För att erhålla certifiering ska skogsägaren avsätta 5% av skogen som undantas från reguljärt skogsbruk. I övrigt kan en certifierad skog skötas enligt gängse metoder med trakthyggesbruk och markberedning, men med hänsyn till friluftsliv (det sociala hänsynstagandet). Föreningen menar att detta är olämpligt med trakthyggesbruk i tätortsnära skogar, t.ex. i Sollentuna Häradsallmänning. Sverige borde ha hårdare krav för certifiering av skog.

27 Klimatanpassning

27.5.1

Det är bra att behovet av planering vid nybyggnation av stadslika kvarter belyses. I Järfälla har vi som nämnts tidigare tre reservat som löper i nord-sydlig riktning på var sin sida om bebyggda områden. I norr finns ännu relativt gott om gröna samband i väst-östlig riktning. Denna typ saknas mer eller mindre i de områden som nu skall exploateras. Föreningen anser att man bör utgå från befintlig grönstruktur och bygga därefter samt bygga så att man kopplar ihop reservaten men stadens grönstruktur inkluderande vattenstruktur. Viktigt är också att

bebyggelsen ger utrymme för grönska på skol- och förskolegårdar för att motverka framtida högre temperatur mellan de höga husen. Det bör också finnas gröna promenadstråk till större grönytor i närheten.

28 Friluftsliv och tillgång till natur

28.3

I tabellen över Prioriterade åtgärdsförslag nämns Naturkartan. Föreningen är skeptisk över att Länsstyrelsen ensidigt gynnar en aktör. Det är heller inte vidare tillgängligt där den information som finns i Naturkartan över ett specifikt område skiljer sig mellan Länsstyrelsens och kommunens sida. Detta ställer också frågan angående ansvaret för den information som finns för ett område. Det är också så att man måste ladda ner och gå in på respektive app i olika kommuner (och Länsstyrelsen), när det borde vara en och samma ingång för de områden som är anslutna till Naturkartan.

28.4.2 Hot/utmaning: tillgänglighet och information

Under förslag till kompletterande åtgärder fastslås att kommunerna har särskilt ansvar för möjligheterna att nå natur nära bostadsområden detta då den kompletterar den statligt skyddade naturen på bästa sätt eftersom denna ofta ligger längre från tätbebyggda områden. Vidare har därför de statligt skyddade områdena en begränsad betydelse för stora delar av det ”vardags”friluftsliv som utövas. Detta kan möjligen stämma för vissa enskilda reservat men i grunden anser föreningen påståendet vara felaktigt och belyser det med exempel från Järfälla. Ett exempel på kommunalt beslutat reservat är Görvälns NR och ett exempel på statligt reservat är Västra Järvafältet. Båda dessa naturreservat är mycket tätorts- och bostadsnära och utomordentligt välbesökta och viktiga för besökarnas vardagsfriluftsliv. Föreningen har sett liknande skrivningar om skillnader mellan kommunala och statliga naturreservat och vill framföra att för de skyddade strukturerna, organismerna och den stora majoriteten av besökare inte är viktigt vilken beslutande myndighet är.

Styrelsen för Naturskyddsföreningen i Järfälla

Kontaktadress: styrelsen.jarfalla@naturskyddsforeningen.se